

Hjemmepasseres engagement

En stræben efter indre ro, handlekraft og håbet om et bedre samfund

Mathias Herup Nielsen & Stine Thidemann Faber

The engagements of stay-at-home parents: A quest for personal ease, will-power and a more just society

Politicians have repeatedly emphasized the idea that labour market participation is important, both for the individual citizen and for the realization of a good society as such. Nevertheless, this idea is recently being challenged by groups of people pursuing good lives by downscaling their engagement in paid work. The article contributes to our understanding of such tendencies. Empirically, it draws on qualitative interviews with parents who have opted out of the labour market to care for their children at home. Theoretically, the article seeks to unfold and demonstrate Laurent Thévenot's sociology of engagement as an analytical framework. In particular, we draw on his conceptualization of human doubt and his tripartite distinction between familial, planning, and justificatory engagement. The analysis shows that our informants' choices are not simply related to their work ethic: By choosing lives as stay-at-home parents, they seek 1) to achieve feelings of being at ease in their everyday life, 2) to show agency and plan for the best possible life and 3) to contribute positively to the ongoing development of society and its values as such.

Abstract

Arbejdet er vigtigt, både for det enkelte menneske og for realiseringen af det gode samfund. Det har ledende politikere indskærpet igen og igen. Alligevel ser vi i disse år, at flere individer udfordrer netop den grundtanke ved at leve det, de selv opfatter som gode liv gennem en neddrøsling af deres engagement i lønarbejde. Empirisk bygger artiklen på kvalitative interviews med forældre, der har valgt lønarbejdet fra for i stedet at passe deres børn derhjemme. Teoretisk er artiklen et forsøg på at udfolde og demonstrere Laurent Thévenots engagementssociologi som analytisk ramme. Særligt trækker vi på hans begrebsliggørelse af den menneskelige tvivl og på hans tredeling af menneskeligt engagement i henholdsvis et familiært, et planlæggende og et retfærdiggørende engagement. Analysen viser, at vores informanternes valg ikke kan reduceres til én logik eller til at være et spørgsmål om arbejdsmoral. Ved at vælge livet som hjemmepassere til, søger informanterne i vores studie både 1) at opnå en indre ro i deres hverdag som forældre og familie, 2) at tage ansvar og udvise handlekraftighed på egne og familiens vegne, og 3) at bidrage positivt til den fortløbende udvikling af samfundet og dets værdier.

Keywords: Hjemmepassere, arbejds- og familieliv, social kritik, det gode liv, engagementssociologi

Indledning

At arbejde er på én og samme tid noget, man skylder sig selv og samfundsfællesskabet. Så simpelt kan man måske udlægge en af de bærende normative politiske ideer, som har kendetegnet det danske samfund over de seneste årtier. Det er ideen om, at realiseringen af 'det gode liv' for den enkelte borger og realiseringen af 'det gode samfund' hænger tæt sammen med menneskers engagement i lønarbejde på arbejdsmarkedet. Lange rækker af store politiske reformer, særligt fra

slutningen af det 20. århundrede og frem, har på forskellige områder bestræbt sig på at udvide arbejdsudbuddet (Andersen, 2015); for eksempel ved at aktivere arbejdsløse, reformere skattesystemet, begrænse tilgangen til førtidspensioner, forhøje pensionsalderen eller ved at få unge hurtigere igennem uddannelsessystemet (Jørgensen, 2008; Bredgaard et al., 2008; Klindt & Ravn, 2019; Larsen & Andersen, 2019; Pedersen, 2011).

De politiske argumenter for reformerne har ofte hvilet på netop de to søjler. Den første søjle handler om at skabe betingelser for, at borgere kan udleve gode liv ved at sikre deres muligheder for selvforsørgelse, personlig udvikling og deltagelse på arbejdsmarkedet. Den anden søjle handler om samfundet med et fokus på at sikre økonomisk vækst og finansiering af velfærdsstaten (Nielsen, 2019). Lønarbejdet fremstår dermed både som en vej til individuel selvrealisering og som en samfundsmæssig nødvendighed – en pligt. Denne dobbelte værditillæggelse af lønarbejdet ser bredt betragtet ud til at have klangbund i befolkningen. I den seneste udgave af den store europæiske værdiundersøgelse angiver blot 7 % af den danske befolkning at være enten 'helt uenig' eller 'uenig' i, at "det er en samfundspligt at arbejde." Omvendt erklærer hele 75 % sig enten 'helt enig' eller 'enig' i, at "arbejde [er] nødvendigt for at udvikle sine evner."¹

Også i internationale analyser af velfærdsstaten er den dominerende præmis, at individets trivsel og den samfundsøkonomiske velstand er tæt forbundne, og at arbejdsmarkedet udgør den primære arena, hvor denne forbindelse kan realiseres. Det afspejles bl.a. i begrebet om *den sociale investeringsstat*, som forskningsmæssigt er blevet en central analytisk ramme for at forstå velfærdsstaten (Hemerijck, 2015). Litteraturen om den sociale investeringsstat antager typisk, at mennesker vil gøre brug af de muligheder, de har for at søge arbejdsmarkedet (Morel, Palier & Palme, 2011; Nielsen, 2025), og i mange tilfælde skelner forskningen begreber ikke imellem højnelse af menneskers potentiale som arbejdskraft på den ene side og deres muligheder for at leve gode liv på den anden (Laruffa, 2020).

Det er imidlertid en idé, som i øjeblikket udfordres 'nedefra', hvilket kan aflæses i en række af nye tendenser. Flere borgere er således begyndt at afsøge mulighederne for at leve det, de selv betragter som bedre liv ved at minimere deres engagement i lønarbejdet. Nogle forskere benytter samlebetegnelsen 'less work'-bevægelsen om disse tendenser (Billekop, 2023). Én forklaring lyder på, at årene med covid og 'lockdowns' for mange borgere blev en opbrudstid, hvor flere stiftede bekendtskab med radikalt anderledes former for levet liv. Ifølge denne forklaring åbnede bruddet med normaliteten op for en længsel efter alternative måder at indrette livet på og med dette aktiveredes også et mere kritisk blik på det gængse arbejdsliv (Busch-Jensen, 2024).

I en dansk sammenhæng ser vi et eksempel på disse tendenser bl.a. hos den gruppe, vi her i artiklen kalder for hjemmepassere². Med hjemmepassere forstår vi forældre, der aktivt og åbent fravælger lønarbejde på arbejdsmarkedet for at kunne tage vare på deres børn hjemme fremfor at sende dem i pasningstilbud eller daginstitution. Som oftest betyder det, at minimum den ene af forældrene trækker sig fra arbejdsmarkedet i en periode (Hansen, 2024).

Hjemmepasning til debat

Tendensen til at hjemmepasse har i de senere år været i vækst, og gruppen af hjemmepassere er i dag organiseret i *HjemLo, Landsforeningen for Hjemmepassere* (HjemLo, 2025). Tal fra Danmarks Statistik viser, at antallet af borgere, der modtager tilskud til pasning af egne børn, er steget hvert eneste år fra 2016 til 2024, og at tallet i alt er mere end tredoblet i perioden.³ Hvor der i 2016 blev givet tilskud til pasning af 791 børn, var det tilsvarende tal 2.667 i 2024. Udviklingen kan skyldes

1 Den Danske Værdiundersøgelse 2017.

2 Man kunne også tale om fx hjemmeforældre, som er den term, der benyttes af Hjemmeforældre Landsorganisation, som kæmper for gruppens interesser.

3 Statistikbanken.

en kombination af flere faktorer, fx en stigende kritik af dårlige normeringer i dagtilbuddene eller forbedrede muligheder for at få tilskud. Den store vækst i antallet af hjemmepassere ser dog også ud til at pege på en bredere kulturel og samfundsmæssig strømning, hvor flere på forskellig vis udfordrer lønarbejde og forbrugerisme (Hansen, 2024).

Mens hjemmepassere tidligere har været en relativt usynlig gruppe, er gruppen i nyere tid kommet i offentlighedens spotlight. Således er hjemmepasning som fænomen blevet fikspunkt i diskussioner om velfærdsstat, arbejdsmoral og forestillinger om henholdsvis 'det gode liv' og 'det gode samfund'.

Et godt eksempel er den diskussion, der opstod omkring forfatter og foredragsholder, Maj My Humaidans normkritiske bog: *Ærø Manifestet – Om længslen efter et andet familieliv* (2023). I bogen gengiver Humaidan sin oplevelse af at flytte til Ærø i det sydfynske øhav for at hjemmepasse og skole sine fire børn. Gennem beskrivelser af arbejdslivet i storbyen tegnes et billede af en kultur, der påstår at være skabt for at tækkes menneskers behov, men som ifølge forfatteren måske alligevel først og fremmest er skabt for at tækkes arbejdsmarkedets behov.

Efterfølgende, dog uden at henvise direkte til bogen, indskærpede statsminister Mette Frederiksen på det socialdemokratiske årsmøde, at lønarbejde er en forpligtelse, vi alle har overfor fællesskabet: "*Alle, der kan arbejde, skal arbejde*", udtalte hun således fra talerstolen og fortsatte: "*Det er den danske ligning i al sin enkelthed*" (Simonsen, 2023). Pointen i talen var, at velfærdsstaten er afhængig af ressourcestærke borgere med en stærk arbejdsmoral, da samfundet ikke har råd til, at disse borgere trækker sig og overlader regningen til fællesskabet. Daværende integrations- og udlændingeminister og nuværende beskæftigelsesminister Kaare Dybvad Bek, udfoldede efterfølgende i bogen *Arbejdets Land* (2023) et beslægtet argument. Med direkte henvisning til Humaidan skriver Dybvad Bek, at hjemmepassere optræder som 'gratister' i en velfærdsstat, hvis goder de stadig ønsker at lukre på (Bek, 2023; Oldager, 2023). På den måde undsiges hjemmepasningens livsform fra allerøverste politiske hylde som et usolidarisk og potentielt samfundsundergravende angreb på arbejdsmoralen. Eksemplet tydeliggør, at hjemmepasning som fænomen forbinder det allermest nære og private med det allermest offentlige og politiske: Et personligt valg om at leve på en bestemt måde med sine børn diskuteres bredt i offentligheden og undsiges af top-ministre.

Den udbredte kritik rejser væsentlige spørgsmål om, dels om hvordan hjemmepasning forstås og legitimeres af dem, der praktiserer den, dels hvordan vi som forskere kan teoretisere hjemmepasning? Det er de spørgsmål, vi med artiklen her søger at gøre os klogere på.

Empirisk baserer artiklen sig på kvalitative interviews med forældre, der har valgt at hjemmepasse deres børn. Teoretisk trækker vi på den franske sociolog Laurent Thévenot og hans arbejde med forskellige former for menneskeligt engagement (Thévenot, 2001). Særligt griber vi fat i hans begrebsliggørelse af den menneskelige tvivl samt hans tredeling af det menneskelige engagement i henholdsvis et familiært, et planlæggende og et retfærdiggørende engagement (Blokke & Brighenti, 2011).

Engagementsociologien giver os muligheden for at analysere hjemmepasning som noget andet og mere end et spørgsmål om arbejdsmoral. For mange af vores informanter udgør hjemmepasningen snarere det bedst mulige svar på en dyb – ofte kropsligt forankret – tvivl på, at det konventionelle lønarbejde med to udearbejdende forældre og de rammer, det udstikker for familielivet, skaber de liv, de ønsker at leve. Det er følelser af tvivl, der til at starte med ligger langt fra de store offentlige diskussioner om arbejdsmoral og finansiering af velfærdsstaten og som snarere kommer til udtryk i helt konkrete og hverdagslige situationer, hvor tvivlen mærkes. Fx som en nagende følelse af ubehag, når man som forælder sætter sig foran skærmen for at skrive barnet op til en daginstitution eller som en omsiggribende forkerthedsfølelse, når man forlader daginstitutionen efter at have afleveret barnet. Ud af disse ganske konkrete og kropslige erfaringer spirer af og til politisk protest og en bredere formuleret kritik af den bestående samfundsorden.

Thévenots blik åbner dermed for en analyse af hjemmepasning som en sammensat praksis, der er drevet frem af konkrete erfaringer med tvivl og som leder nogle forældre til at engagere sig på nye måder. Både i deres helt nære dagligdagsliv og – i sidste ende – som skeptikere, der formulerer kritiske visioner for et andet samfund.

Teoretisk greb: tre forskellige former for engagement

Laurent Thévenot er mest kendt for sammen med Luc Boltanski at have stået fader til sociologien om retfærdiggørelsesregimer. Det er et teoriperspektiv, der viser, hvordan mennesker i dagligdagskontekster kan træde i karakter som kritikere ved at trække på forskellige former for retfærdiggørelse, der fungerer som moralske målestokke for det fælles bedste (Boltanski & Thévenot, 2006). Ifølge teorien gør mennesker det, bl.a. når de befinder sig i situationer præget af uenighed og konflikt, dvs. når de oplever uretfærdighed. Den offentlige debat om hjemmepassere kan fx udlægges som et møde mellem to forskellige retfærdiggørelsesregimer: på den ene side et domestisk regime, der valoriserer de lokale og nære relationer (repræsenteret af hjemmepassere), og på den anden side et industrielt regime, der valoriserer produktivitet og vækst (repræsenteret af politikere) (Boltanski & Thévenot, 2006).

Retfærdiggørelsessociologien har vundet vid udbredelse og bruges i en voksende række af danske udgivelser til at forstå, hvordan mennesker i konfliktsituationer trækker på forskellige overordnede moralske forståelser af, hvad der har værdi (se fx Nielsen 2014, 2015; Jensen 2018; Frandsen et al., 2021; Hansen et al., 2023; Hansen & Nielsen, 2025).

I sit senere virke har Thévenot videreudviklet teorien bl.a. ved at udfolde, hvordan retfærdiggørelse blot er én ud af flere essentielt forskellige former for menneskelig agens (Hansen, 2023). Disse forskellige former for agens beskriver Thévenot som 'engagement', fordi de angiver måder, hvorpå vi som mennesker knytter forbindelser til vores omgivelser. Her er hans argument, at vi kaster engagement i de humane og non-humane objekter og væsener, som vores omverden nu engang udgøres af, og ved at gøre det etablerer vi os selv som mennesker. Et stærkt fugleinteresseret menneske kan fx finde værdi i at genbesøge et bestemt vildtvoksende naturområde igen og igen. Dette leder til en genkendelse af træernes struktur, fuglene, duftene og lydene, og derigennem udvikles en dyb familiær tilknytning til stedet, hvilket bidrager til at skabe en indre afslappethed for det pågældende menneske: En følelse af at alt lige nu og her er præcis sådan, som det bør være (Blok & Meilvang, 2015).

Thévenot sonder mellem tre former for engagement, som samtidig angiver tre forskellige måder, hvorpå vi som mennesker knytter forbindelser til vores omverden og dens objekter på. Disse måder giver os hver deres særlige gode, som hjælper os med at etablere os som mennesker (Thévenot, 2001). Derfor taler Thévenot af og til om, at vi *investerer* engagement for at illustrere at engagement både kræver en indsats men også kan give afkast. De tre engagementsformer tæller henholdsvis det familiære, det planlæggende og det retfærdiggørende engagement (Thévenot, 2015).

Familiært engagement er engagement i det allermest nære og hverdagslige. Det forbinder mennesker til bestemte ting, steder og mennesker fx gennem vaner og rutiner. Investeringer af familiært engagement giver til gengæld den særlige form for ro, man kan føle – "*den behagelige følelse af lethed*" (Thévenot, 2001) – når ting bare føles rigtige og helt, som de skal være. Thévenot har som eksempel henvist til den særlige tilknytning, der kan findes mellem et menneske og et hus; en tilknytning, der opstår, når huset efter indflytning stille og roligt begynder at føles som et hjem: Det er den svært oversættelige, kropsligt forankrede følelse af, at man har hjemme lige netop her.

Planlæggende engagement betegner en anden måde at forbinde sig til verden på. Her relaterer mennesker sig til omverdenen med et mål for øje, dvs. med sigte på at opnå bestemte ting eller at komme bestemte steder hen. Man lægger en plan, handler instrumentelt på verdenens bestand-

dele og arbejder hen imod det punkt, planen angiver. Hvis man fx beslutter sig for at sælge sit hus, begynder man måske at betragte bygningen på en anden måde end før – ikke som et hjem hvis små skavanker måske ligefrem kan fremkalde varme følelser af nostalgi, men som et salgsobjekt, der må leve bedst muligt op til brede konventioner for salg af ejendomme. Her påpeger Thévenot, at det planlæggende engagement tilbyder mennesket handlekraft og autonomi: man oplever at gøre noget for at komme bestemte steder hen, og at ens handlinger har betydning for at opnå disse målsætninger (Hansen, 2023).

Det *retfærdiggørende engagement* er den form for engagement, som Thévenot sammen med Boltanski teoretiserer i hovedværket om retfærdiggørelse (Thévenot & Boltanski, 2006). Det betegner kritiske handlinger, hvor der trækkes tråde fra det konkrete på den ene side og til generaliserede ideer om det fælles bedste på den anden, hvorigennem rangering af det konkrete på skalaer af værd – fra det gode til det mindre gode – muliggøres. Med denne form for engagement træder mennesket i karakter som kritiker, der vurderer, at noget er bedre end noget andet.

Thévenots sociologi er fyldt med begreber, der alle peger på, at de engagementer, som mennesker knytter til deres omverden, er ustabile og foranderlige. Engagementer skal derfor analyseres som noget, der hele tiden prøves af snarere end som noget endegyldigt og fast. Carlsen et al. (2025) beskriver således i en nylig artikel, hvordan mennesker i enhver situation enten kan stole på engagementet eller tvivle på det. Denne dobbelthed beskriver Thévenot selv ved metaforisk at skelne mellem at have henholdsvis lukkede og åbne øjne. At have lukkede øjne betyder her, at man stoler på og har tillid til de gængse måder at investere engagement på (Carlsen et al., 2025), mens dét at have sine øjne åbne indebærer, at man tvivler på disse gængse måder at engagere sig på (Blokker & Brighenti, 2011). Distinktionen er ikke normativ, mellem den observante på den ene side og den blinde ignorant på den anden, men skal snarere forstås som en beskrivende sontring mellem to forskellige måder, mennesker kan relatere sig til omverdenen på: ved enten at stole på den eller ved at møde den med skepsis.

Engagementssociologiens begreber giver os et bestemt blik på hjemmepasning som fænomen. I stedet for at se hjemmepasning som udtryk for en politisk holdning eller som et spørgsmål om arbejdsmoral eller mangel på samme, bliver hjemmepasning en måde, hvorpå mennesker knytter engagementer til deres omverden i et forsøg på at håndtere deres tvivl vedrørende de gængse måder at gøre tingene på. Med afsæt i Thévenot kan man sige, at hjemmepasserne i den forstand åbner deres øjne på vid gab, idet de i udpræget grad tvivler på de gængse engagementer, hvor børn afleveres i daginstitution, så begge forældre kan påtage sig lønarbejde på fuld tid. De forholder sig m.a.o. skeptisk til, at denne måde at organisere sig på er den bedste vej til 'det gode liv', og af samme grund forbinder de sig på alternative måder til omverdenens objekter og mennesker i et forsøg på at handle på denne skepsis.

Som teoretisk perspektiv åbner engagementssociologien dermed op for analyser af hjemmepasning (og lignende tendenser) som udtryk for sammensatte og komplekse livstilsvalg, der på én og samme tid knytter an til de helt store offentlige samtaler om politik og samfund, men som også rækker ind i – og næres af – de helt nære og intime praksisser, som ethvert hverdagsliv udgøres af.

Selvom teorien er kompleks og rummer adskillelige nuancer, anvender vi den i denne artikel som et overordnet analytisk værktøj til at belyse hjemmepasning som forskellige engagementsformer, dvs. bestemte måder at forholde sig til omverdenen på med henblik på at opnå bestemte goder (Hansen et al., 2023; Hansen, 2019).

Metode

Artiklen baserer sig empirisk på interviews med i alt 10 hjemmepassende forældre, som vi rekrutterede via mailinglisten fra *HjemLo, Landsforeningen for Hjemmepassere*. Det endelige udvalg af informanter bestod af seks hjemmepassende mødre og fire hjemmepassende fædre. Alle informanter

var gift eller i langvarige forhold med deres partnere, og alle havde mindst ét barn i alderen 0-5 år. Informanterne boede i forskellige områder af landet og repræsenterede såvel storby som mere landlige omgivelser. Informantgruppen var derudover relativt homogen og bestod hovedsageligt af middelklasseforældre med videregående uddannelse, dvs. netop den type af ressourcestærke forældre, som er blevet kritiseret i den politiske debat, fordi de bevidst har valgt lønarbejdet fra til trods for, at de tydeligvis har andre muligheder. Dermed er der for vores hjemmepassende informanter tale om et aktivt livsstilsvalg, hvor deres ressourcer gør det muligt at realisere en bestemt forestilling om 'det gode liv' i modsætning til forældre, der fx er arbejdsløse og samtidig vælger at hjemmepasse. I de fleste tilfælde havde de hjemmepassende forældre, vi interviewede, en partner, som havde lønarbejde på fuld tid og dermed forsørgede familien økonomisk. Enkelte af informanterne supplerede denne indkomst ved fx ved siden af hjemmepasningen at arbejde få timer om ugen som handicaphjælper om aftenen eller i weekenderne. Blandt vores informanter blev hjemmepasning overvejende italesat som motiveret af at de ville give deres små børn en tryk opvækst, blandt andet for at gøre dem robuste og klar til overgangen til skoleliv. I den forstand fremstod valget om at hjemmepasse som et midlertidigt, tidsafgrænset valg. I fortolkningerne af vores empiriske materiale skal disse informantkarakteristika tages i betragtning, da de er med til at forme både tvivlens karakter og de engagementer, der aktiveres i informanternes fortællinger. I artiklen her optræder alle informanter under pseudonymer.

Interviewene varede omkring én time – fire fandt sted i deltagerens hjem, og de resterende seks blev gennemført online via Microsoft Teams. Interviewene blev gennemført over en tre måneders periode i foråret og sommeren 2023. Interviewene fulgte en semistruktureret og forholdsvis åben interviewguide, som tog udgangspunkt i de hjemmepassende forældres beslutning om at fravælge arbejde for at passe deres børn hjemme. Interviewene blev udført af forskningsassistent Sunniva Busk Vang, som er en erfaren interviewer. I interviewperioden mødtes medlemmer af forskerteamet (konkret andenforfatteren og forskningsassistenten) regelmæssigt for at diskutere interviewforløbene og de indledende empiriske fund.

Alle interviews blev optaget, transskriberet ordret og senere kodet ved hjælp af Nvivo. Hvert medlem af forskerteamet (begge forfattere samt forskningsassistenten) deltog uafhængigt i en åben kodningsproces, hvor hvert enkelt interview blev gennemgået med henblik på at identificere mulige kodningstemaer. Senere foretog vi en teoristyret kodning, hvor vi med afsæt i Thévenots begrebsapparat skærpede blikket på tvivl som et analytisk spor samt identificerede de konkrete ytringer og handlinger, der kunne knyttes til de tre engagementsformer; henholdsvis det familiære engagement, det planlægningsmæssige engagement og det retfærdiggørende engagement.

Som eksempel på et familiært engagement kodede vi alle udtalelser, hvor informanterne udtrykte følelser af fx (u)tryghed i relation til børneopdragelse og familieværdier samt når de beskrev situationer i deres hverdag, som gav anledning til ubehag. Under det planlægningsmæssige engagement kodede vi alle udtalelser, hvor interviewpersonerne beskrev hvordan og hvorfor de havde planlagt et liv som hjemmepasser; herunder de rationaler der lå bag og den følelse af handlekraft, det gav dem. Endelig under det retfærdiggørende engagement kodede vi alle tilfælde, hvor informanterne retfærdiggjorde deres valg af hjemmepasning gennem (implicitte eller eksplicitte) henvisninger til en form for fælles samfundsgavn, fx ved at udtale at den måde, vi som samfund har organiseret arbejdslivet på kompromitterer vores helbred eller ved kritisere nutidens daginstitutioner for at være ineffektive og dårlige til at imødekomme børns udvikling og trivsel.

Analysen blotlægger i den forstand hjemmepasseres egne motiver for at hjemmepasse. Det er både dens styrke og fokus men også dens primære begrænsning: Vi efterprøver således ikke informanternes selvbilleder og udfordrer ikke deres verdensanskuelse. Vi inddrager heller ikke et kønsperspektiv i analysen, selvom normer om moderskab og faderskab medvirker til at forme de sociale forventninger, vores informanter navigerer i. Dette fravalg skyldes, at køn, når vi kigger

på vores empiriske data, ikke træder frem som en udtalt skillelinje i det, der endte med at blive analysens fokus.

I de følgende tre analytiske afsnit viser vi, hvordan hjemmepasning for vores informanter både repræsenterer 1) en familiær søgen efter indre ro, 2) en planlæggende jagt efter handlekraft og 3) en værdibaseret længsel efter et andet samfund.

Hjemmepasningens første engagementsform: En længsel efter indre ro

Mens den offentlige debat om hjemmepasning som nævnt har handlet om store politiske spørgsmål, fx om velfærdsstatens sammenhængskraft eller institutionaliseringen af børn, handler meget i vores informanternes fortællinger om noget mere nært og personligt: Om følelser af, at de helt konkrete rutinehandlinger, man som forælder forventes at gøre i dagligdagen med barnet, ikke føles rigtige. Når deltagerne i interviewene fx bliver bedt om at fortælle, hvordan de endte med at hjemmepasse, begynder mange af fortællingerne netop her, dvs. med beskrivelser af konkrete situationer, der føltes forkerte og fyldte både dem og barnet med ængstelse og anspændthed.

For Thévenot handler familiært engagement grundlæggende om at forbinde sig til omverdenen på måder, der giver en følelse af lethed. At ting føles naturlige, meningsfulde og rigtige for den enkelte. Som nævnt sammenligner han familiært engagement med det at skabe et hjem, så det fremkalder følelser af hjemlighed for lige præcis dén person, som skaber det, selvom hjemme for andre fremtræder mere fremmed. I forhold til sidstnævnte beskriver Thévenot (2001), at placeringer af fx gryder og pander kan være svære at afkode for besøgende, hvorimod deres placering instinktivt er indkodet i beboernes krop. Selvom placeringen ikke altid giver mening for udefrakommende, er det ofte sådanne små detaljer, der giver beboeren en stærk følelse af genkendelighed og hjemlighed – af at tingene er helt, som de skal være.

Informanternes fortællinger om at hjemmepasse deres børn har i den forstand meget at gøre med familiært engagement. Beslutningen om at blive hjemmepasser synes ofte båret af en længsel efter at skabe en hverdag, der føles rigtig på den måde, at hverdagen er i tråd med familiens og børnenes egne rytmer, værdier og følelsesmæssige behov, også selvom det ikke er i overensstemmelse med samfundets normer eller institutionelle logikker, og selvom det ikke nødvendigvis giver mening, når det betragtes af andre udefra. En del informanter giver konkrete eksempler på, at børnelivet i daginstitutionen og det lille barns adskillelse fra dets forældre føltes alt andet end naturlig og meningsfuld; herunder at det gav anledning til følelser af ubehag, da barnet når alderen, hvor det skal skrives op til en institution og en følelse af ulyst og ængstelse, hver gang talen falder på barnets kommende institutionsliv.

For de af vores informanter, der – før de traf valget om at hjemmepasse – har prøvet at sende barnet i institution, taler flere om en oplevelse af at handle imod deres egen intuition:

Hvad angår institutionsverdenen. Vi prøvede... Vi havde begge to arbejde. Og vi havde egentlig planer om at køre det hele i gåseøjne "normalt", med at få ham (sønnen, red.) i vuggestue og i børnehave osv. Og vi gjorde det også, men det fungerede bare ikke for os. Det var egentlig... Det var ikke sådan at vi på forhånd havde besluttet os for at hjemmepasse.

Mads

Den manglende følelse af lethed kommer især til udtryk i informanternes beskrivelser af, hvordan det føles at nærme sig daginstitutionen. Det beskrives af flere som en kropslig fornemmelse: At "mavefornemmelsen bare var forkert" eller "at det bare ikke føltes rigtigt i maven".

En anden mor fortæller:

Jeg gik derfra dagligt med ondt i maven, og var utilpas over, at hun (datteren, red.) skulle være der. Jeg synes det virkede helt forkert. Hun var så lille, og jeg synes, det var meningsløst, at jeg skulle gå ud og tage på arbejde, og at nogen andre skulle passe hende i stedet for, at hun bare skulle være sammen med mig.

Astrid

En mor forklarer, at "fra det øjeblik hvor vi var tæt på at vores datter skulle i institution, havde vi det rigtig dårligt med det". Samme følelser af ubehag går igen hos flere af informanterne. En far formulerer det på følgende måde:

Den periode, vi var igennem, hvor vi prøvede at få institutionslivet til at fungere for ham (sønnen, red.) og for os, det var virkelig ikke sjovt. Så det er lidt derfor vi er i den situation, vi er i. For os har det føltes som det rigtige valg. Jeg tror ikke nødvendigvis, det er det rigtige valg for alle. Men det har bare føltes rigtigt for os.

Mads

Det familiære engagement er netop stærkt personliggjort, og det understreges af ovennævnte informant, som netop italesætter hjemmepasning som en løsning, der føltes rigtig for dem, men som sikkert ikke giver mening for alle.

Nogle af hjemmepasserne beskriver i interviewene generelt daginstitutionerne i positive vendinger men understreger samtidigt, at de ikke kan erstatte de unikke familiære rammer omkring barnet; herunder det forhold og den tilknytning barnet har til sine forældre, og at det hjemlige og den særlige værdi det skaber ikke kan repliceres i en institution. En hjemmepassermor beretter, at hun i mødet med daginstitutionen ikke havde en oplevelse af at "blive lyttet til", og at hun følte, at sønnen var for meget "overladt til sig selv". En af de hjemmepassende fædre beskriver noget tilsvarende i denne passage:

Jeg kunne mærke det på ham, og jeg havde det på samme måde selv. Det føltes som et svigt af ham på en eller anden måde. Det var ikke fordi de voksne ... Det var på alle mulige måder et dejligt sted den der vuggestue. Det var et hyggeligt sted, hvor der var en kæmpe have. Så var der sikkert også nogle søde voksne. Men de kunne ikke forstå, hvad han havde brug for. De kunne ikke forstå hans kommunikation, og de kunne ikke rigtig rumme, at han ikke synes det var fedt at være der. Og de kunne ikke give ham det, han havde brug for. Jeg føler aldrig rigtig ... vi prøvede i en rimelig lang periode. Men vi havde bare en ulykkelig unge, hele vejen igennem.

Peter

Beskrivelsen fra Peter repræsenterer noget, der går igen i en del interviews: Der er ikke som sådan noget galt med institutionen, den giver bare ikke den særlige følelse af lethed, som man får, når man tænker, at livet nogenlunde er, som det burde være. Som kontrast understreger informanterne, hvordan den nære verden af rutiner, ting og relationer, som er bygget op omkring børnene, helst skal tilbyde en grundlæggende følelse af ro. Ikke således at forstå, at alt i hverdagen dermed bliver stille og roligt – det gør hverdagslivet med små børn sjældent – men snarere forstået på den måde, at alting føles nogenlunde sådan, som det bør være. Det er nøjagtig den følelse, der, hos vores informanter, presses af daginstitutionen og de hverdagsrutiner, som den indvarsler.

En mor betoner tilsvarende, at hjemmepasningen har gjort hende langt mere "grounded" og "afslappet" i sin rolle som mor. Der er noget væsentligt på spil her. Daginstitutionen truer for informanterne de familiære følelser af ro og afslappethed, og hjemmepasning bliver en vej ud af denne kropslige tvivlen på det bestående. Det er hjemmepasningens første engagementsform, der her

beskrives: Længslen efter at (gen)skabe en indre ro og afslappethed i hverdagens kropsliggjorte mikro-rutiner for både forældre og børn.

Hjemmepasningens anden engagementsform: En længsel efter handlekraft

Følelsen af at noget ikke er, som det burde være, er imidlertid ikke nem at handle på. For det første, og åbenlyst nok, fordi planen om at blive hjemmepasser både kræver indsigt i regler og procedurer samt fravalg af lønarbejde og dermed også økonomiske og sociale afsavn for at kunne blive ført ud i livet. Familien skal som hovedregel kunne klare sig på et mindre budget end før, de skal sætte sig grundigt ind i kommunale regler for tilskud (eller mangel på samme), og de skal i praksis evne at strukturere hverdagen omkring barnet eller børnene på måder, der virker meningsfulde, også for den voksne. Det kan fx være ved at oparbejde nye rutiner, stimulere barnets udvikling samt engagere sig i netværk og legegrupper med andre hjemmepassere.

Sekundært, og måske mindre åbenlyst, men sociologisk væsentligt, udfordres valget også af, at man som hjemmepasser 'svømmer imod strømmen': Man træder udenfor normen ved at gøre noget andet end det, de fleste andre gør. Hjemmepassere er således, selvom gruppen er i vækst, oppe imod klare forventninger fra omverdenen om, hvad man som forælder *bør gøre* og hvordan man *bør handle*. I vores interviewmateriale træder oplevelser af at 'komme på kant' med sådanne normer tydeligt frem.

Det forlyder således i interviewene, at der er stærke holdninger til, at man som forælder lader sit barn starte i en daginstitution. På den ene side beskrives det som enormt krævende at bryde med disse forventninger. På den anden side udtrykker en del informanter samtidig en tydelig motivation til netop at *stå imod* disse normer ud fra en følelse af, at de dermed handler i overensstemmelse med egne værdier og overbevisninger. Hjemmepasningen er dermed ikke blot et alternativ til en hverdag, der synes at mangle følelsen af lethed men også udtryk for en planlægning, der er baseret på en reflekteret beslutning om at bryde med de gængse normer og forventninger for at realisere et bestemt mål. Det er dét, Thévenot beskriver som et planlæggende engagement: Handlinger, der ikke sigter imod konfigurationen af den nære virkelighed, så den tilbyder lethed, men som følger en instrumentel logik om målopfyldelse, der er rationelt begrundet og strategisk tilrettelagt. Dette ses, når vores informanter fx omstrukturerer deres arbejdsliv, økonomi og sociale relationer for at nå dette mål.

Udover forventningen om at barnet starter i daginstitutionen rummer interviewene også andre beskrivelser af de klare forventninger, der er forbundet til forælderrollen. En informant beskriver fx, hvordan der er tydelige forventninger til de materielle eller fysiske rammer, man som forælder tilbyder barnet:

Det bliver meget de fysiske rammer, der bliver fokuseret på: kommer de på ferie? Bor de i hus eller rækkehus eller lejlighed? Kommer de ud? Går børnene til håndbold eller til fodbold? Alle de her ting... jeg tror bare, der er en masse meget bestemte forventninger til, hvad man skal gøre som forælder, hvad der er bedst for børnene, og de [forventninger] er meget prægede af de institutioner, vi er en del af, de foreninger vi er en del af og alle de her ting.

Kenan

Samme far beskriver, hvordan de sociale normer for den, som imødekommer dem, skaber en afhængighed af to gode indtægter for husstanden, som det for mange kan være vanskeligt at træde ud af:

Jeg tror helt sikkert der er en forventning til, hvad man skal gøre. For eksempel: hvis vi nu tager udgangspunkt i, at man bor i København og man bor i en lejlighed, der er 60 kvadratmeter, som de

fleste jo gør, når de er i slut-tyverne eller start-trediverne sammen med deres kæreste. Så bliver man gravid og skal have et barn, og så er der en forventning om, at man søger væk fra den lejlighed på 60 kvadratmeter. Det kan i København være forholdsvis kompliceret. Og hvis man så lykkes med det, så betyder det jo, at du har fået et lidt større økonomisk pres. (...) Og så er der en forventning om, at hvis du får barn nummer to, så skal de børn jo helst have en have at lege i, for det er jo ikke så godt med lejlighed og København og sådan noget, og får de nu nok frisk luft? Og så søger man ud i at skulle købe et hus, som jo også er ret dyrt.

Kenan

Der er ingen tvivl om, at den traditionelle fordeling, hvor børnene er i institution, mens forældrene går på arbejde og tjener penge, opleves som en stærk og handlingsanvisende norm, som det er vanskeligt at bryde med. En hjemmepassermor beskriver således, at *"hele samfundet forventer, at ens børn skal være i institution"*, mens en anden særligt mærker forventningspresset, når vennekredsen er samlet, og deres valg om at hjemmepasse føles som et *"touchy emne"*, der bryder med de andres valg om at *"sende børn afsted tidligt i en institution."* En anden hjemmepassermor, Astrid, italesætter tilsvarende, at man som hjemmepasser skiller sig som hjemmepasser ud: *"Når man møder andre familier, så er det jo sådan: hvilken institution går jeres børn i? Det er jo standardsnakken. Så ja, der føler jeg, vi falder ved siden af, ikke? At vi er utraditionelle."*

Hjemmepasning opleves ikke alene som et tydeligt brud med omverdenens forventninger; det kan også være et brud med forældrenes egne selvbilleder, hvor de ser sig som almindelige borgere, der generelt efterlever det, som det store samfundsfællesskab forventer af dem. En af informanterne, Tine, reflekterer over, hvordan hun i sin egen (institutions)opvækst har lært at tilpasse sig fællesskabet for ikke at blive ekskluderet. Denne tilpasningslogik har hun arbejdet aktivt med at bryde i sit egen forældreskab, ikke mindst fordi hjemmepasning for hende også handler om at skabe et hjemmeliv for hendes børn, hvor de netop *ikke* bliver afkrævet bestemte måder at være på for at 'høre til':

Jeg tror, at den måde mange af os i institutioner selv er vokset op på, har meget at gøre med det her med, at vi har skulle indrette os, så vi kunne blive en del af et fællesskab. Når vi er orienteret imod vores venner og de jævnaldrende, vi er sammen med, så handler det jo rigtig meget om, at vi skal se ens ud, vi skal være ens, og hvis man siger eller gør noget der er forkert, så kan du risikere, at du bliver holdt ude, bliver droppet som ven. Så den kan jeg også mærke, at jeg har haft meget med i mit forældreskab, og har skulle lære at arbejde med. Det er jo lige præcis det, vi også gerne vil væk fra igennem vores hjemmeliv.

Tine

Planen om at hjemmepasse bliver for flere informanter et udtryk for personlig autonomi og handlekraft: Mens andre mennesker følger gældende normer og *"ser ens ud"*, som Tine udtrykker det ovenfor, fremstår hjemmepasning som en markering af non-konformitet og et aktivt valg om at gå egne veje. Man følger ikke bare strømmen men lægger en plan og handler på den for at leve i tråd med egne overbevisninger. En informant, Christian, beskriver det som et opgør med et liv, der leves på 'auto-pilot': *"Jeg tror, det vigtigste er, at man aktivt tager stilling, til hvordan man gerne vil have sit liv skal være. At man ikke bare kører på autopilot."*

Det planlæggende engagement, hvor man selv sætter en kurs og forfølger den, kommer til at stå som modpolen til handlingslammelse og "at lade stå til" eller bare "at køre på autopilot" uden rigtigt at mærke efter i sig selv. Som én siger: *"Der er nogle forældre, der måske også bare overbeviser sig selv om, at tingene er fine, selvom de ikke er det"*.

Nogle af informanterne beskriver, hvordan de søger inspiration hos fx influencere, i bøger, rapporter eller podcasts, og at de aktivt søger at omsætte den viden til at planlægge deres egne liv. Indtrykket hos disse informanter er, at der nu er flere end tidligere, der ligesom dem selv begynder at reflektere kritisk over, hvordan de egentlig ønsker at leve livet. Én siger:

Jeg synes, man kan læse sig til, at der er en tendens til, på det seneste, at der er flere, der måske lige stopper op. Og så overvejer: hvordan synes vi selv, det går? Hvad er vigtigt for os? Og så gøre op på med måde, at det er ligesom, er indrettet på i samfundet. Og det er ikke nødvendigvis kun forældre. Det er også bare helt generelt.
Signe

Det er den anden form for engagement, som hjemmepasningen fører med sig. Et planlæggende engagement, hvor man stiler efter at komme andetsteds hen, end hvor normerne ellers tilsiger, hvorved man oplever en følelse af autonomi og handlekraft: Man gør noget, hvor mange andre bare lader stå til.

Hjemmepasningens tredje engagementsform: En længsel efter et mere retfærdigt samfund

Interviewene repræsenterer i tillæg til det familiære og det planlæggende engagement også en tredje form for engagement. Nemlig et retfærdiggørende engagement, da informanterne løbende gør sig mange tanker om, hvordan hjemmepasning egentlig harmonerer med ideer om 'det gode samfund' og om en velfærdsstat, der skal hænge sammen – også økonomisk. Det skyldes blandt andet, at informanterne stilles overfor et imperativ om at skulle retfærdiggøre deres alternative valg af livsstil, ikke mindst fordi det omgivende samfund (inklusiv ledende politikere) jævnligt problematiserer valget om hjemmepasning. En del informanter beretter således i interviewene, at de oplever, at omverdenen enten direkte eller indirekte kræver, at de begrundes deres valg. Én beskriver det på denne måde:

Det er ikke direkte fordømmelse, men man kan mærke, at folk ikke forstår det. De har valgt den anden vej, og det fungerer for dem, så de kan ikke rigtig se, hvorfor det ikke skulle fungere for os. De synes, det er mærkeligt. Man skal jo gå på arbejde, og børn bør være i institution, og sådan er det bare. Det (vores livsstilsvalg, red.) bliver mødt med en mærkelig tavshed, tror jeg. Det er ikke noget, folk ved, hvordan de skal tale om. De synes bare, det er mærkeligt.
Tine

Andre informanter uddyber, at det især føles svært, når det er nære familiemedlemmer, som rejser kritik eller udviser undren: "Så ender man med at føle sig dømt. Det er det sværeste. Jeg har været nødt til at tage nogle samtaler med dem, og så må vi bare bevise, at de tager fejl."

I Thévenots terminologi er det retfærdiggørende engagement kendetegnet ved, at individet træder ud af den nære, personlige sfære og formulerer moralske budskaber, der principielt vedrører alle. Det indebærer, at hjemmepasserne henviser til værdier og principper, der rækker ud over det private, og som kan danne grundlag for en kollektiv diskussion af, hvad der er rigtigt og vigtigt. For nogle af hjemmepasserne tager dette form af en klar modkritik, hvor de anfægter den måde, vi har organiseret samfundet på. På den måde kobles deres livsstilsvalg direkte til behov for samfundsmæssig eller social transformation. Her ser vi, hvordan hjemmepasning tales frem som en praksis, der ikke blot handler om den enkelte families eller det enkelte barns trivsel men også om en drift henimod at udfordre og omforme de eksisterende institutionelle og økonomiske strukturer, der rammesætter det moderne familieliv. For hjemmepasserne handler det på den måde om at stille spørgsmål til de fremherskende opfattelser af, hvad 'et godt samfund' indebærer – herunder

et sådant samfunds syn på omsorg og familiære hensyn – for dermed at udfordre den dominerende organisering af samfundet. To institutioner er særligt genstand for informanternes modkritik: Den ene er velfærdsstatens daginstitutioner, den anden er det moderne arbejdsliv.

Nutidige danske daginstitutioner beskrives af flere hjemmepassere som præget af mangel på uddannede pædagoger samt ledelsesmæssige reformer og besparelser, hvilket efterlader personalet med for mange administrative opgaver og for lidt tid med børnene. En informant beskriver daginstitutioner som *"børneopbevaring"* og argumenterer for, at daginstitutioner i dag ikke længere drives *"på børnenes præmisser, ej heller på familiens præmisser og behov"* men primært er indrettet efter hvad der skal til *"for at samfundets økonomiske hjul kan dreje rundt"*.

Flere andre informanter fastholder en lignende fortælling; herunder om institutionernes gradvise historiske forfald. Én beretter:

Der var en periode, hvor de (daginstitutionerne, red.) faktisk fungerede rigtig godt – hvor der var tid, plads og rum til det hele. Men det er som om, den tid bare er forsvundet. Og jeg tror, det delvist skyldes det enorme antal tests, evalueringer og administrativt arbejde, som man som pædagog skal udføre i dag.

Christian

Nogle henviser i forlængelse heraf til velkendte sager (fx dokumentarprogrammer og mediebeskrivelser) om forsømmelse af børn i institutionerne, bl.a. børn der har en hver dag enten uden egentligt voksenopsyn eller med for lidt eller for dårlig voksenkontakt i løbet af dagen. Det er netop med udgangspunkt i sådanne sager, at flere af informanterne peger på behovet for, at vi får en 'omsorgsrevolution.'

Den anden hovedkritik retter sig mod det moderne arbejdsliv. Det beskrives som tidskrævende, utilfredsstillende og som oppebåret af en forsimplet forståelse af arbejdet som *lønarbejde* frem for som noget andet eller mere end blot det. Fx nævner en informant, at omsorgsarbejde i hjemmet er værdiskabende på lige fod med lønarbejde. Ifølge informanterne kræver det moderne arbejdsliv, at individet tilbringer mange timer på arbejdspladsen for at sikre samfundsmæssigt vækst og personlig udvikling. En far siger illustrativt: *"Kapitalismen har lært os, at vi aldrig må stå stille; hvis vi gør, risikerer vi at blive helt efterladt i kapløbet"*, mens en mor humoristisk omtaler sin arbejdende mand som *"den stakkels fyr, der stadig sidder fast i hamsterhjulet"*. Hjemmepasning bliver her en form for moralsk modstand mod den økonomiske og vækstdrevne sociale orden, dvs. som et livsstilsvalg, der i stedet søger at genforhandle hvilke værdier, der skal være styrende for samfundets organisering.

Flere informanter fremhæver, at de stempler ud af arbejdsmarkedet netop for at stemple ind i hjemmepasserlivet og at de derved opnår balancerede, langsommere, mere børnenettede og dermed mere socialt bæredygtige liv. Nogle henviser til det, man kan kalde *et industrielt værdihierarki* (Boltanski & Thévenot, 2006) og argumenterer for, at de ved at prioritere familien frem for arbejdet har valgt en livsstil, der ikke bare gavner dem selv og deres børn men som også gavner samfundet som helhed, da det er en investering i samfundets fremtidige trivsel og robusthed. Her lyder argumentet, at en ikke-institutionel børneopvækst bidrager til, at børn på længere sigt udvikler sig på den mest hensigtsmæssige måde, fordi deres udviklingsrammer er præget af forældrenærhed og et roligt, ikke-accelereret læringsmiljø:

Trivsel er fundamentet for al læring og udvikling. Hvis du ikke trives, kan du ikke lære, og du udvikler dig ikke. (I dag virker det som om politikerne, red.) glemmer, at der skal være nogle pædagoger på gulvet for at sikre trivsel. Desværre tror jeg, der er mange børn, der ikke trives i institutioner,

fordi der ikke er en voksen til at hjælpe dem med at blive en del af legen eller håndtere konflikter.
Christian

At træde ud af arbejdsmarkedet for at tage sig af sit barn afspejler ifølge nogle af vores informanter derfor ikke en manglende vilje til at bidrage til samfundet. De understreger sågar, at deres valg om hjemmepasning er forbundet med betydelige personlige indkomsttab og karrieremæssige ofre, der ses som en form for personlige investeringer, der på længere sigt giver et væsentligt afkast til samfundet som sådan.

Opsummering og konkluderende refleksioner

Hjemmepassere udfordrer den fremherskende politiske idé om lønarbejdet som grundsubstans for 'det gode liv' og 'det gode samfund'. Med analysen her har vi forsøgt at vise, at hjemmepasningen af informanterne i vores studie i stedet beskrives som en sammensat praksis, der ikke lader sig begrænse af gængse begrebslige sondringer mellem det private på den ene side og det offentlige på den anden – eller imellem mikro på den ene side og makro på den anden. For vores informanter er hjemmepasning på én og samme tid noget meget intimt og kropsligt og noget stort og samfundsvisionært, der potentielt vedrører os alle.

Tabel 1 nedenfor tydeliggør det brede spænd og fremviser dets familiære, planlæggende og retfærdiggørende elementer, som de fremgår af informanternes erfaringer.

Tabel 1

Dimensioner	Det familiære engagement	Det planlæggende engagement	Det retfærdiggørende engagement
Hvordan tales om hjemmepasning?	En kilde til lethed – en måde at være sammen på, der føles rigtig og tryk	En alternativ plan, man kan forfølge – baseret på strategiske valg og tydelige mål	Et værdibåret projekt – en vision om et bedre familieliv og et bedre og mere retfærdigt samfund
Hvad er tvivl?	En intim og ofte førsproglig følelse (en mavefornemmelse) af ubehag	Skepsis over for om planen, man forventes at følge, leder hen til det ønskede sted	Kritisk stillingtagen til etablerede sandheder om 'det gode' og 'det rigtige' for samfundet
Hvad motiverer hjemmepasning?	Følelser af ubehag og ulyst ved at give slip på det lille barn og ved at gå imod egen intuition og det, der føles rigtigt	Et ønske om at leve efter egne overbevisninger og egne værdier fremfor sociale forventninger	Ønsket om at bidrage til samfundsforandring ved at åbne for nye måder at indrette familie- og arbejdslivet på
Hvordan erfares dag-institutionen?	Gennem følelser af utryghed, kontroltab og agtpågivenhed	Noget, man kan lægge planer for at undgå og dermed skabe et andet liv for sig selv og sine børn	Et system, der er i utakt med børns behov for samvær med forældre, eller som ikke har den rette kvalitet

Måske kan man fordelagtigt forstå tendensen til at hjemmepasse som det, der i den internationale forskning beskrives som 'lifestyle movements' (Haenfler et al., 2012), eller på dansk: livsstilsbevægelser. Sådanne bevægelser eksisterer i krydsfeltet mellem individuel identitetsdannelse og social massebevægelse. Det er et krydsfelt, der netop kendetegnes ved, at drivkraften frem imod et bedre

samfund først og fremmest er de individuelle deltageres egne livsstilsvalg. Litteraturen omkring livsstilsbevægelser har hidtil fx interesseret sig for politiske forbrugere, vegetarer eller veganere og borgere, som dyrker afgrøder for at blive selvforsynende (Cherry, 2015; Dobernig & Stagl, 2015). Med afsæt i fundene fra denne analyse virker det oplagt at anskue hjemmepassere igennem en lignende prisme: Der er tale om borgere, der aktivt vælger bestemte livsformer til, fordi det giver bedst mening for lige præcis dem, og som i kraft af disse individuelle livsstilsvalg forbindes til større, politiske dagsordener.

Analysen af hjemmepassere viser i så fald to ting, som forskningen hidtil har haft et begrænset blik for. For det første at engagement i sådanne bevægelser i praksis ofte handler om at omgås særligt udvalgte objekter i hverdagslivet med en pæn portion skepsis, dvs. på måder, som afviger fra den almindelige omgang med disse objekter. Det samme kan siges om vegetarers forbindelse til kød og om klimabekymredes forbindelser til forurenende udledninger. De engagerer sig ved at knytte tråde til bestemte, konkrete objekter, som adskiller dem fra normaliteten, mens de søger efter en indre ro og planlægger et liv, der er i sync med deres egne idéer om 'det gode samfund.'

Hvad er da det tilsvarende objekt for hjemmepassere? Der er flere forskellige muligheder, men i vores empiri står daginstitutionen helt central. Ikke bare som en konkret bygning, hvor børn bliver passet af professionelle pædagoger, mens også som en ramme omkring børnelivet, der antager tre meget forskellige betydninger i informanternes fortællinger: Den står både som noget, der indgyder utryghed og ubehag, hvor man burde føle sig tryk og tilpas. Den betragtes også fra et planlæggende blik som noget, man kan vælge fra i sit liv, men hvor man må indregne fordelene og ulemperne, før man træffer en beslutning. Endelig kan den optræde som objekt for kritik, dvs. som repræsentant for bestemte overordnede tænkemåder, der præger samfundet; herunder ideen om at børn udvikler sig bedst i institutioner, eller at velfærdsstaten kun kan opretholdes hvis alle arbejder. Det er disse overordnede tænkemåder, som informanterne forholder sig kritisk til.

For det andet bidrager vores analyse til forskningen ved at understrege, hvor væsentlig tvivl er for at forstå hjemmepassere. Informanterne tvivler i forskellige henseender på, at verden, som den er, nu også er som den burde være. For det første møder vi hos informanter en tvivl, der er tæt knyttet til den familiære form for engagement. Mange betoner, hvordan daginstitutionen indvarsler ulmende følelser af uro, fordi de tvivler på, at deres barn vil få en god hverdag indenfor institutionens rammer. Der er her tale om en kropslig tvivl, som ofte er vanskelig for informanterne at sætte ord på. Også andre former for tvivl er centrale. Informanterne tvivler for eksempel på, at de 'livsbaner', som samfundet har udstukket for dem, og forventer at de følger (fx stifte familie men vende tilbage til arbejdet igen umiddelbart efter barsel), rent faktisk fører dem derhen, hvor de gerne vil hen. Slutteligt betvivler de, at den overordnede politiske fortælling om lønarbejdets nødvendighed for 'gode liv' og 'gode samfund'.

Ved at benytte Thévenots sondring mellem at have åbne og lukkede øjne kan vi stille det skarpt op: Vores informanter har vidt åbne øje, når talen falder på de etablerede normer for børneopdragelse og arbejdsliv. Her søger de tydeligt efter sprækker i de dominerende 'sandheder' og er pågående i deres søgning efter alternativer. Omvendt gælder, når talen falder på hjemmepasning. Her virker øjnene lukkede: feltets dominerende sandheder godtages, blogindlæg fra allierede anfægtes ikke, og informanterne giver deres egne 'sandheder' lang line og stoler på, at det nok skal lykkes.

Det betyder ikke, at hjemmepassere er blinde for, at hjemmepasning også har sine begrænsninger. Fx taler flere om, hvordan de aktivt må arbejde for, at deres børn socialiseres til leg og samvær med jævnaldrende (bl.a. ved at opsøge legestuer), og flere nævner, at valget om at hjemmepasse ikke er uden afsavn, både økonomisk og socialt. Flere af dem nævner i den sammenhæng også, at de savner at gå på arbejde. Ikke desto mindre fastholder de en stærk tillid til, at den tid og det engagement, de investerer i børnene, vil give positivt afkast.

Hjemmepasning udgør således en særlig case, både fordi den angår en tematik – nemlig ideen om, at tid brugt på egne børn er tid godt investeret – som mange vil kunne genkende og være enige om, og fordi vores informanter repræsenterer en ressourcestærk gruppe. Alligevel peger kombinationen af de åbne øjne og masser af tvivl, når det bestående betragtes, versus lukkede øjne og tillid, når man betragter alternativet, på et mønster, der rækker ud over denne case. Det kan forstås som et definerende karakteristikum, som også kan genfindes hos deltagere i andre og beslægtede tendenser.

Referencer

- Andersen, J. G. (2015). Medborgerskab under pres (revideret og opdateret). I Guldager, J., & Skytte, M. (Red.), *Socialt arbejde: Teorier og perspektiver* (s. 86-127). København: Akademisk Forlag.
- Bek, K. D. (2023). *Arbejdets land*. København: Forlaget Grønningen 1.
- Billekop, S. M. (2023). Længslen efter et andet liv og arbejdsliv. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 25(4), 74-81.
- Blok, A., & Meilvang, M. L. (2015). Picturing urban green attachments: Civic activists moving between familiar and public engagements in the city. *Sociology*, 49(1), 19-37. DOI: 10.1177/0038038514532038.
- Blokker, P., & Brighenti, A. (2011). An interview with Laurent Thévenot: On engagement, critique, commonality, and power. *European Journal of Social Theory*, 14(3), 383-400. DOI: 10.1177/1368431011412351.
- Boltanski, L., & Thévenot, L. (2006). *On Justification: Economies of worth*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Bredgaard, T., Andersen, P. T., Damgaard, B., & Larsen, T. (2008). Dansk beskæftigelsespolitik i det nye årtusinde - kontinuitet og forandring. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 10(3), 5-8. <https://doi.org/10.7146/tfa.v10i3.108707>.
- Busch-Jensen, P. (2024). Quiet quitting og spørgsmålet om dets årsager. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 26(1), 28-46.
- Carlsen, M. H., Hansen, M. P., Juhlin, C., & Meilvang, M. L. (2025). Engaging with engagement: Ethnographic sensitivity in the sociology of regimes of engagement. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 12(1), 57-80. DOI: 10.1162/ecps_a_00004.
- Cherry, E. (2015). I was a teenage vegan: Motivation and maintenance of lifestyle movements. *Sociological inquiry*, 85(1), 55-74. <https://doi.org/10.1111/soin.12061>.
- Dobernig, K., & Stagl, S. (2015). Growing a lifestyle movement? Exploring identity-work and lifestyle politics in urban food cultivation. *International journal of consumer studies*, 39(5), 452-458. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12222>.
- Frandsen, M. S., Sørensen, P. K., Hansen, M. P., & Thualagant, N. (2021). De la justification 30 år efter: En kortlægning af udbredelse og anvendelser. *Dansk Sociologi*, 32(2), 9-31. <https://doi.org/10.22439/dansoc.v32i2.6724>.
- Haenfler, R., Johnson, B., & Jones, E. (2012). Lifestyle movements: Exploring the intersection of lifestyle and social movements. *Social Movement Studies*, 11(1), 1-20. <https://doi.org/10.1080/14742837.2012.640535>.
- Hansen, O. H. (2024). *Børnelivet i velfærdsstatens hænder: En kritik af samtidens opvækstvilkår for vores yngste børn*. Frederikshavn: Dafolo.
- Hansen, M. P., & Nielsen, M. H. (2025). Orders of worth at work in unemployment and activation policy studies. In Diaz-Bone, R., & Larquier, G.d. (Eds.), *Handbook of economics and sociology of conventions* (pp. 1-20). Cham, Switzerland: Springer International Publishing.

- Hansen, M. P. (2023). Laurent Thévenot's sociology of regimes of engagement and grammars of commonality. In Diaz-Bone, R., & Larquier, G.d. (Eds.), *Handbook of economics and sociology of conventions* (pp. 19-1). Cham, Switzerland: Springer International Publishing.
- Hansen, M. P., Pultz, S., & Jepsen, H. (2023). Planer om et job?: Et studie af arbejdsløshedsoplevelsen under coronakrisen i Danmark. *Tidsskriftet Antropologi*, 85, 83-110. <https://doi.org/10.7146/ta.vi85.141757>.
- Hansen, M. P. (2019). *The moral economy of activation: Ideas, politics and policies*. Bristol, UK: Policy Press.
- Hemerijck, A. (2015). The quiet paradigm revolution of social investment. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 22(2), 242-256. <https://doi.org/10.1093/sp/jxv009>.
- Humaidan, M. M. (2023). *Ærø manifestet: Om længslen efter et andet familieliv*. København: Gyl-dendal.
- Jørgensen, H. (2008). Fra arbejdsmarkedspolitik til beskæftigelsespolitik – kosmetiske eller indholdsmæssige forskelle? *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 10(3), 008-023. <https://doi.org/10.7146/tfa.v10i3.108708>.
- Jensen, J. D. (2018). Fordelingspolitikkenes nye ånd: Om mulighederne for kritik i konkurrencestaten. *Dansk Sociologi*, 29(3), 9-25. <https://doi.org/10.22439/dansoc.v29i3.5802>.
- Klindt, M. P., & Ravn, R. (2019). Den 'rådne banan' er human kapital: En analyse af kommunernes brug af uddannelse i beskæftigelsesindsatsen. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 21(1), 48-71. <https://doi.org/10.7146/tfa.v21i1.114442>.
- Larsen, F., & Andersen, N. A. (2019). Fra Socialpolitik til beskæftigelsespolitik: Er beskæftigelse for alle? *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 21(1), 11-28. <https://doi.org/10.7146/tfa.v21i1.114439>.
- Laruffa, F. (2020). What is a capability-enhancing social policy? Individual autonomy, democratic citizenship and the insufficiency of the employment-focused paradigm. *Journal of Human Development and Capabilities*, 21(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/19452829.2019.1661983>.
- Morel, N., Palier, B., & Palme, J. (2011). Beyond the welfare state as we knew it? In Morel, N., Palier B., & Palme, J. (Eds.), *Towards a social investment welfare state?* (pp. 1-30). Bristol, UK: Policy Press.
- Nielsen, M. H. (2014). Nytteaktiveringens retfærdiggørelse: Et pragmatisk sociologisk blik på aktivering af arbejdsløse. *Dansk Sociologi*, 25(1), 9-31. <https://doi.org/10.22439/dansoc.v25i1.4807>.
- Nielsen, M. H. (2015). Acting on welfare state retrenchment: In-between the private and the public. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 35(11/12), 756-771. <https://doi.org/10.1108/IJSSP-11-2014-0105>.
- Nielsen, M. H. (2019). *Optimismens Politik: Om skabelsen af uværdigt trængende borgere*. Frederiksberg: Frydenlund Academic.
- Nielsen, M. H. (2025). What the street level can teach us about the social investment state: Insights from encounters between caseworkers and vulnerable unemployed clients in Denmark. *Acta Sociologica*. 68(4), 542-553. <https://doi.org/10.1177/00016993251349015>.
- Oldager, M. (2023, 10. november). Minister kritiserede populær forfatter: 'Hvis alle levede, som hun gjorde, så er hun godt klar over, at vi ville gå i stå'. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/minister-kritiserede-populaer-forfatter-hvis-alle-levede-som-hun-gjorde-vi-gaa>.
- Pedersen, O. K. (2011). *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Simonsen, Peter (2023, 26. september). Kære Mette Frederiksen, skal vi arbejde mere, glemmer du en vigtig ting. *Nordjyske*. <https://nordjyske.dk/nyheder/leder/nordjyske-mener-kaere-mette-frederiksen-hvem-er-det-lige-der-bryder-samfundskontrakten/4586363>.

- Thévenot, L. (2001). *Pragmatic regimes governing the engagement with the world*. In Knorr-Cetina, K., Schatzki, T. Savigny Eike v. (eds.), *The Practice Turn in Contemporary Theory*, London, Routledge, 2001, pp. pp.56-73.
- Thévenot, L. (2015). Making commonality in the plural, on the basis of binding engagements. In Smith, A., & Jones, B. (Eds.), *Social bonds as freedom: Revising the dichotomy of the universal and the particular* (pp. 82-108). London: Routledge.

Mathias Herup Nielsen

ph.d., lektor, Institut for Samfund og Politik, Aalborg Universitet, mhn@society.aau.dk

Stine Thidemann Faber

ph.d., lektor, Institut for Samfund og Politik, Aalborg Universitet, stf@society.aau.dk

Acknowledgement

Denne artikel er støttet af Det Frie Forskningsråd under følgende bevilling: 1028-00040B.